

Tommy Wieringa
Honorair kozak

2016
Uitgeverij XL
Zoetermeer

voor mijn moeder
die me smaak voor de wereld gaf

Het ei

Ooit bezat ik het volmaakte ei. Het was ongeveer zo groot als dat van een merel en had als bijzondere eigenschap dat het leeg was – niets dan een witte schaal rondom eivormige lucht. Ik vond het onder een boom in Addis Abeba, buiten de aankomsthal van Bole International Airport. Ik kwam de luchthaven uit, negeerde het schreeuwen van de taxichauffeurs en zag het liggen op de kruimelige rode aarde. Voorzichtig pakte ik het op en voelde dat het leeg was. Er zaten geen minuscule gaatjes in zoals bij de eieren die je leegblaast voor Pasen, de schaal was glad en gaaf.

Ik wist dat een gaaf, leeg ei een zeldzaamheid was, een geheimzinnig symbool van kosmische oneindigheid, dat er helden en werelden uit geboren werden, dat je een leven lang naar zo'n ei kon zoeken zonder het te vinden, en dat ik, gelukkige onnozelaar, vandaag zo'n *ovum immaculatum* gevonden had. Ik wikkelde het in zacht papier en stopte het in een beker met een deksel erop. Wekenlang droeg ik het met me mee, eenmaal thuis pakte ik het met de grootste omzichtigheid uit en legde het in de vitrine waar ik de tijdens mijn reizen gevonden voorwerpen in bewaar: een honingraat uit Cappadocië, een potscherf uit Dura Europos, een ronde steen uit Kent. En nu een Ethiopisch ei.

Er was een verband tussen de geschoren schedels van

zoals Eva haar geliefde liet eten van de boom der kennis, liet zij me de leegte zien. Niet de idee van leegte zoals toen het ei nog heel was, maar fysieke leegte en de weg van alle vlees. Ze sloeg de rijkdom van mijn illusies aan scherven en gaf me er naakte waarheid voor terug. Twee winters later werd de volle omvang hiervan duidelijk. Ik bleek niet de enige die vond dat ze vrolijke krullen had, in de jaren dat we samen waren had ik haar gedeeld met een legertje anderen. Onder hen bevonden zich een rockabillygitarist met puntschoenen, een veelgelezen schrijver en ook een goede vriend. Het was een novemberavond toen haar geheimen voor mij opengingen als een veld vol zwarte bloemen. De opsomming duurde tot na middernacht, uit mijn hoofd groeide een withete zuil van smart. Ik dwong haar geen detail over te slaan, alles wilde ik weten: wie, wat, waar. Voor ik haar uit mijn leven verwijderde, moesten de jaren van halfslaap worden ingevuld; ik moest de nederlaag in haar geheel kunnen overzien. Geloof me als ik zeg dat ze me niet heeft gespaard.

Personage

Ik lees over Emily Grimes in het vliegtuig naar Madrid. Ze is het hoofdpersonage in *Paasparade* van Richard Yates. Eerst is ze trots en ongelukkig, later alleen nog maar ongelukkig. Tijd en omstandigheden hebben de rest uitgewist. En de rest, daar ging het om, dat waren de redenen om het leven te aanvaarden en er het beste van te maken. Een lichaam voor het genot, een scherpe, lenige geest om het belachelijke van het meeste in te zien en een alcoholbehoefte die op jonge leeftijd met levenslust en emancipatie wordt geassocieerd, maar later in het leven met mislukking en een drankprobleem. Telkens als ik uit het boek opkijk, zie ik haar naast me zitten, Emily Grimes, met het gangpad tussen ons in. Ze heeft sluik donker haar, kleine borsten en een figuur dat in het Frans 'petite' wordt genoemd. Ik kan rustig naar haar kijken omdat ze een maskertje draagt dat haar ogen bedekt. In haar oren de dopjes van een iPod, ze is afgesloten van de wereld. Ze slaapt niet, haar voeten wiebelen. Ze kleedt zich als een meisje maar heeft scherpe lijnen rond haar mond. Later vouwt ze haar benen onder zich, het is tamelijk bijzonder hoe ze een vliegtuigstoel weet te benutten. Ze is de Emily van halverwege de roman, ze heeft een relatie met een dichter die tegen haar zegt:

‘Ik wou bij God dat je me gekend had toen ik aan mijn eerste boek werkte, of zelfs mijn tweede. Dát was ik. Ik was toen sterker. Ik wist wat ik verdomme deed en ik deed het, en daaromheen viel alles op z’n plek. Ik snotterde en snauwde en schreeuwde en kokhalsde en kotste niet de hele tijd. Ik liep me niet als een man zonder huid, zonder vlees, zorgen te maken wat de mensen van me dachten. Ik was...’ Hij ging zachter praten om aan te geven dat het volgende punt het meest veelzeggend en bezwarend zou zijn van allemaal: – ‘ik was geen drieënveertig.’

Emily zal hem verlaten om weer vrij en promiscue te kunnen zijn, en verspeelt daarmee haar kans op nageslacht. Op een dag ziet ze in een etalageruit ‘een hollogig, humeurig vrouwengezicht – een gezicht waarvan iedereen gezegd zou hebben dat het op een lelijke manier verouderde...’ De schok, ze is het zelf.

Langzaam, een voor een, duwt Yates de doornen in de huid van Emily Grimes. Zij verliest haar schoonheid, haar minnaars, haar familieleden en ten slotte haar werk. Er is geen heroïek in het lijden, het is allemaal niks bijzonders, het is allemaal even stomp en vormeloos. Uit het verlies van de jeugd komt al het andere ongeluk voort, met schoonheid en kracht vloeien onze kansen weg. Iemand moet het de vrouw naast me vertellen, het maskertje afrukken en de oordopjes uit-

trekken en haar waarschuwen voor de rest – het naspel
van langgerekte, geluidloze wanhoop.

Foutmelding

Op de luchthaven van Madrid weigerde een glazen schuifdeur ons buiten te laten. Er kwam geen hulp. In een winkel met damesgeuren wist niemand raad. Er was geen telefoonnummer dat ze konden bellen. ‘Maar als ik dit nu in mijn zak steek,’ zei ik tegen een verkoopster met een parfumvernevelaar in mijn hand, ‘wie zou u dan bellen wegens diefstal?’ Ze wees naar de camera boven ons hoofd. ‘Wij doen niets,’ zei ze, ‘de camera doet alles.’ Ten einde raad gebarentaalde ik naar de zwartglazen bol dat een groep mensen zich achter een dichte schuifdeur bevond, maar er gebeurde nog altijd niets. Een bundel van Tonnus Oosterhoff heet *Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen* – en zo was het, al zou je ook kunnen zeggen dat wij ons achter die deur in een bundel van Tonnus Oosterhoff zagen veranderen. Aan de andere kant van de deur verscheen na enige tijd een beveiligingsbeambte die zijn schouders ophaalde en weer verdween. Ten slotte liepen we een paar kilometer om en verlieten de luchthaven via een andere terminal.

Toen in het hotel het internet niet functioneerde en in het restaurant de wc bleef doorstromen na het indrukken van de spoelsensor, kreeg ik de indruk dat de Spanjaarden er beter aan hadden gedaan in het *mechanische tijdperk* achter te blijven, het elektronische

tijdperk was duidelijk een stap te ver voor ze. Op het Puerta del Sol was een tentenkamp ingericht waar de tegencultuur zich verzameld had. Onder blauwe zeilen leefde al weken een grote groep mensen die protesteerde tegen – ja, tegen wat eigenlijk? Ik las leuzen tegen de bio-industrie, de slechte behandeling van illegalen, vivisectie, de Nieuwe Wereldorde en de Spaanse regering, alles kwam er samen – een smeltkroes van biologisch-dynamisch voedsel, valse gitaren en slappe tieten in flodderhemdjes. Mijn sympathie voor dit soort idealisme is even groot als mijn afkeer van de universele mode van het protest; een *esthetisch* bezwaar kortom. In de schemering liepen de straatjes rond het Santa Ana-plein vol met demonstranten van een ander slag, ouderen vooral, die bordjes in de lucht hielden met leuzen tegen de Koninklijke Academie voor de Geschiedenis. In de zopas verschenen biografische encyclopedie van Spanje was een zacht strijklicht komen te liggen over de biografie van Franco – een weliswaar autoritair maar geen totalitair leider volgens de samenstellers, alsook een intelligente, katholieke patriot. De woorden ‘executies’ en ‘verdwijningen’ kwamen er niet in voor. ‘Minder leugens, meer geschiedenis,’ had een oud vrouwtje op het vel papier geschreven dat ze fier in de lucht hield. Vanaf het Puerta del Sol klonken de doffe drums van de barbaren, de primitieve stam die zich in het hart van de stad gevestigd had.

La Mancha

Door omstandigheden reed ik in een sneeuwwitte Audi A4 over de Spaanse hoogvlakte. Pas na een paar dagen kwam ik erachter dat hij geen vijf maar zes versnellingen had. Automobilisten in een Audi A4 worden door mij gewoonlijk geminacht, ze hebben de gewoonte achter je op te duiken en met lichtsignalen duidelijk te maken dat dit hun weghelft is, maar nu ik me aan hun zijde van het spectrum bevond begreep ik waarom. Het is onmogelijk om je aan de wettelijk toegestane snelheid te houden in een Audi A4. Er staat 280 op de

teller. Op de snelweg tussen Toledo en Madrid – een landschap van geestverruimende leegte onder een stalen zon – trapte ik het gaspedaal diep in. De wagen